

کتابخانه مدرسه فقاهت، کتابخانه ای رایگان برای مستند سازی مفاهیم دینی. برای آشنایی و استفاده بیشتر به نشانی lib.eShia.ir مراجعه فرمایید.

مستفید بوده و از تمام اشخاص بهره ببرد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

حکمت گمشده مؤمن بوده هرکجا که آنرا بیابد برمیدارد.

و گفته شده:

آنچه صاف و از آلوده گیها منزّه است بگیر و آنچه کدر و تیره است واگذار.

و کسیکه دارای بدن و عقل سالمی است در ترك علم و دانش معذور نمیباشد.

متن:

و للمتعلّم ان يشتغل بالشّكر باللّسان و الارکان بان یرى الفهم و العلم من الله تعالى و یراعى الفقراء بالمال و غیره و یطلب من الله تعالى التّوفیق و الهدایة، فانّ الله تعالى هاد لمن استهداه به.

و من یتوکّل علی الله فهو حسبه انّ الله بالغ امره فد جعل الله لكلّ شیئ قدرًا.

و ینبغی لطالب العلم ان یكون ذا همّة عالیة لا یطمع فی اموال النّاس.

قال رسول الله صلی الله علیه و آله:

ایّاک و الطّمع، فاتّه فقر حاضر، فلا ینجل بما عنده من المال، بل ینفق علی نفسه و علی غیره.

قال رسول الله صلی الله علیه و آله:

النّاس کلّهم فی الفقر مخافة للفقر.

و كان فی الزّمان الاوّل یتعلّمون الحرفة، ثمّ یتعلّمون العلم حتّى لا یطمعون فی اموال النّاس.

و فی الحکمة:

من استغنی بمال النّاس افتقر و العالم اذا کان طامعا لا یبقی له حرفة العلم و لا یقول بالحقّ.

ترجمه:

بر متعلّم و فراگیرنده دانش است که زبان و اعضاء و جوارحش را به شکرگذاری حقتعالی مشغول نماید و مقصود از شکر اینست که فهم و دانش را از جانب حقتعالی دیده و نیازمندان را با مال و غیر آن مورد ملاحظت و رعایت خویش قرار دهد و پیوسته از حضرتش فراهم آمدن اسباب و هدایت را بخواهد چه آنکه باریتعالی هرکسی را که از وی طلب هدایت کند رهنمائی فرماید.

چنانچه خود در قرآن عزیز میفرماید:

کسیکه بر خدا توکل کند پس او کفایتش کند او است که امرش بر تمام ماسوی نافذ میباشد، برای هرچیز اندازه و مقداری مقرر فرموده است.

سزاوار است که طالب علم دارای همّتی بلند بوده و هرگز در اموال و ثروت مردم طمع و چشمداشتی نداشته باشد.

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

الحذر از طمع، چه آنکه آن فقری است فعلی، پس طالب علم بخل نکرده و آنچه نزدش از مال است بر خود و دیگران انفاق کند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

تمام مردم بجهت ترس از فقر در نداری و بی‌چیزی زندگی میکنند.

در زمانهای پیش ابتداء حرفه و صنعتی را می‌آموخته پس از

آن به یاد گرفتن علم میپرداختند تا بدینوسیله در اندوخته‌های مردم چشم‌داشتی نداشته باشند.

و در کلام حکمت‌آمیز آمده:

کسیکه به مال مردم غناء بطلبد فقیر میگردد و عالم وقتی طمع در مال دیگران داشت برایش علمی باقی نمیماند و هرگز بحق تکلم نمیکند.

متن:

و ینبغی لطالب العلم ان يعدّ نفسه و یقدر تقدیرا فی التکرار، فانّه لا یستقرّ قلبه حتّی لا یبلغ ذلك المبلغ.

و ینبغی ان یکرّر سبق الامس خمس مرّات و سبق الیوم الذی قبل الامس اربع مرّات و سبق الذی قبله ثلاثا و الذی قبله اثنان و الذی قبله واحدا فهذا ادعی و اقرب الی الحفظ و التکرار.

فینبغی ان لا یعتاد المخافة فی التکرار، لانّ الدّرس و التکرار لا بدّ ان یكون بقوّة و نشاط و لا یجتهد جهدا یجهد نفسه لئلا ینقطع عن التکرار، فخیر الامور اوسطها و لا بدّ له من المداومة فی العلم من اول التّحصیل الی آخره.

ترجمه:

سزاوار است طالب علم خود را آماده و مهیا نموده و در تکرار مقداری را معین و تقدیر نماید چه آنکه قلب او آرام نخواهد گرفت مگر آنکه بآن مبلغ و مقدار برسد.

و شایسته است درس روز قبل را پنج بار و درس روزی که پیش از آنست چهار مرتبه و درس قبل از آنرا سه و آنچه پیش از آنست دو و درس جلوتر از آنرا یک بار مرور و تکرار نماید چه آنکه این امر به

حفظ مطلب نزدیکتر و اثرش در آن بیشتر است.

سزاوار است در مقام تکرار حقت و سستی را شعار خود نکند چه آنکه درس و تکرارش هر دو می‌باید با نیرو و نشاط باشد، سعی کند که خود را خسته و کوفته نسازد تا از تکرار بازماند چه آنکه بهترین امور حدّ وسط آنها میباشد.

لازمست طالب علم از ابتداء تحصیل تا پایانش مداومت در علم و دانش داشته باشد.

متن:

الفصل السّادس فی التّوکلّ

لا بدّ لطالب العلم من التّوکلّ و لا یهمّ لامر الرّزق و لا یشغل قلبه بذلك و یصبر، لانّ طلب العلم امر عظیم و فی طلب تحصیله اجر جزیل و هو افضل من القرائة عند اکثر العلماء فمن صبر علی ذلك فقد وجد لذة تفوق سایر لذّات الدّنیا و لهذا کان محمّد بن الحسن الطّوسی (ره) اذا اسهر اللّیالی و حلّ له مشکلات یقول:

این ابناء الملوك من هذه اللّذة.

و ینبغی ان لا یشغل بشیئ و لا یعرض عن الفقه و الحدیث و التّفصیل و القرآن.

ترجمه:

فصل ششم: در بیان توکلّ

برای طالب علم لازمست که خود را بصف حسنه توکلّ آراسته و همّتش را برای امر رزق و روزی صرف نکرده و دلش را برای

این امر مشغول نکرده بلکه در این رابطه صابر و شکبیا باشد چه آنکه طلب دانش امر بزرگی است و در طلب آن اجر فراوانی میباشد و از نظر اکثر ارباب علم طلب دانش افضل و برتر است از قرائت و خواندن آن لذا کسی که در تحصیل آن صابر باشد پس لذتی می یابد فوق تمام لذات دنیا از اینرو بود که مرحوم شیخ اجلّ محمد بن حسن طوسی معروف به شیخ طائفه امامیه قدس سرّه وقتی شبها را بی خوابی میکشید و در حلّ مشکلات علوم صبر بخرج میداد تا برایش گره گشاده میگشت میفرمود: فرزندان سلاطین کجا هستند تا لذت علم را که من می چشم بچشند.

شایسته است طالب علم خود را بشیئی مشغول و سرگرم نکند و از فقه و حدیث و تفسیر و قرآن اعراض ننماید.

متن:

الفصل السابع فی وقت التّحصیل

قيل: وقت التّعلّم من المهد الى اللّحد.

و افضل اوقاته شرع الشّبّاب و وقت السّحر و مابین العشائین.

و ینبغی ان یستغرق جمیع اوقاته، فاذا ملّ من علم یشغل بعلم آخر.

و كان محمد بن الحسن لا ینام اللّیل و كان یضع عنده دفاتر اذا ملّ من نوع ینظر الی نوع آخر و كان یضع عنده الماء و یزیل نومه بالماء و كان یقول: التّوم من الحرارة.

ترجمه:

فصل هفتم: در بیان وقت تحصیل

چنین گفته شده: وقت تعلّم و فراگیری دانش از گهواره تا گور میباشد.

و برترین اوقاتش ایّام جوانی و هنگام سحر و بین عشائین (زمان بین مغرب و عشاء) میباشد.

و شایسته است که طالب علم تمام وقتش را مستغرق در تحصیل علم نماید، پس وقتی از علمی ملول و دلتنگ گردید به دانش دیگر خود را سرگرم کند.

در احوالات مرحوم شیخ الطائفه محمد بن حسن طوسی آمده که ایشان شب را نخوابیده و نزدشان دفاتر و کتبی می نهادند و وقتی از يك نوع دانش خسته و دلتنگ می شدند به نوع دیگرش نظر می افکندند و پیوسته در کنارش آبی بود که خواب را با آب از خود دور می ساخت و می فرمود: خواب از حرارت ناشی میشود.

متن:

الفصل الثّامن فی الشّفقة و التّصیحة

ینبغی ان یكون صاحب العلم مشفقاً، ناصحاً، فالحسد یضّرّ و لا ینفع، بل یشغله نية تحصیل الكمال و ینبغی ان یكون همّة المعلّم ان یصیر المتعلّم فی قرنه عالماً و یشفق علی تلامذته بحیث فاق علی علماء العالم.

و ینبغی لطالب العلم ان لا ینازع احداً و لا یخاصمه، لانه یضیع الاوقات، فالمحسن سیجری باحسانه و المسئئ سیکفیه مساویه.

قیل:

عليك ان تشتغل بمصالح نفسك لا بقهر عدوك، فاذا اقامت بمصالح نفسك تضمن ذلك قهر عدوك اباك و المعادات فاتها تفضحك و تضيّع اوقاتك و عليك بالتأمل لا سيما من السّفهاء و اباك ان تظنّ بالمؤمن سوء، فاته منشاء العداوة و لا يحلّ ذلك لقوله عليه السّلام:

ظنّوا بالمؤمنين خيرا.

و اّما ينشاء ذلك من حيث النّفس.

38

کتابخانه مدرسه فهاهت

انيس الطالبين؛ ترجمه آداب المتعلمين

ترجمه:

فصل هشتم: در بیان مهربانی و نصیحت

شایسته و سزاوار است صاحب علم مهربان، ناصح و پنددهنده بوده و از حسد و رشک بردن برحذر باشد چه آنکه حسد مضرّ بوده و نفعی ندارد بلکه وجود چنین صفت ذمیهای صاحب دانش و طالب علم را از نیّت تحصیل کمال باز میدارد.

و سزاوار است اینکه همّت استاد و معلّم این باشد که متعلّم و شاگرد را در بین اقران و امثالش عالم برجسته و دانشمندی فرزانه گرداند.

و نیز از وظایف معلّم اینست که بر شاگردان خود دلسوز و مهربان باشد بطوریکه ایشان را بنوع و نحوی تربیت کند که بر دانشمندان عالم برتر گردند.

و شایسته و سزاوار است که اهل علم و طالب دانش با احدی در مقام منازعه و مخاصمه برنیاید زیرا این امر اوقات شریف را تباه و تزییع میکند و در قبال آن محسن بزودی بواسطه احسانش مأجور واقع شده و مسئ و بدرفتار عنقریب گرفتار زشتی اعمال و رفتارش خواهد شد.

چنین گفته شده:

بر تو است که در راه اصلاح نفس خود کوشا بوده و از قهر و غلبه بر دشمنان اجتناب و دوری نمائی چه آنکه وقتی به تربیت نفس و اصلاح آن قیام نمودی بر دشمنان نیز قاهر و غالب خواهی آمد.

الحذر از اعمال دشمنی چه آنکه آن تو را مفتضح و رسوا کرده

39

کتابخانه مدرسه فهاهت

انيس الطالبين؛ ترجمه آداب المتعلمين

و اوقات گرانبهائی را تباه میسازد و بر تو است که تأمل و حالت احتیاط داشته باشی مخصوصا از اشخاص نادان و سفیه و الحذر از سوء ظنّ بردن به اهل ایمان چه آنکه این امر منشاء و سبب عداوتها و دشمنیها میباشد و از حیث شرع نیز حلال و جایز نیست چه آنکه معصوم علیه السّلام فرمودند:

بمؤمنین گمان نیک برید.

و این حالت بدبینی و سوء ظنّ صرفا از جانب نفس و ناشی از آن میباشد.

40

کتابخانه مدرسه فهاهت

انيس الطالبين؛ ترجمه آداب المتعلمين

متن:

الفصل التّاسع فی الاستفادة

ینبغی لطالب العلم ان یکون مستفیدا فی کلّ وقت حتّی یحصل له الفضل.

و طریق الاستفادة ان یکون معه فی کلّ وقت محرّبه حتّی یکتب ما یسمع من الفوائد.

قیل:

ما حفظ قرّ و ما کتب قرّ.

قیل:

العلم ما يؤخذ من افواه الرجال لا تهم يحفظون احسن ما يسمعون و يقولون احسن ما يحفظون.

و وصي شخص لابنه بان يحفظ كل يوم شقفا من العلم، فاته يسير و عن قريب يصير كثيرا.
فالعلم كثير و العمر قصير، فينبغي ان لا يضيع الطالب له الاوقات و الساعات و يعتنم الليالي و الخلوات.

قيل:

اللَّيْلُ طَوِيلٌ، فَلَا تَقْصِرْهُ بِمَنَامِكَ وَ النَّهَارُ مُضِيٌّ، فَلَا تَكْذِرْهُ بِأَنَامِكَ.

ترجمه:

فصل نهم: در بیان استفاده

سزاوار است طالب علم در تمام اوقات در مقام استفاده باشد تا برایش فضل و کمال حاصل شود.

و طریق و راه استفاده اینستکه پیوسته با وی دوانی بوده تا آنچه از فوائد و مطالب ارزنده را می شنود بنویسد.

گفته شده:

آنچه حفظ میشود فراموش شده و آنچه نوشته میگردد ثابت و مستقر میماند.

و نیز گفته اند:

دانش آنستکه از دهان بزرگان گرفته شود چه آنکه ایشان بهترین کلماتی را که می شنوند حفظ کرده و نیکوترین محفوظات خود را بازگو میکنند.

گفته اند شخصی فرزندش را چنین سفارش نمود که هرروز پاره و قسمتی از علم را فرابگیر، چه آنکه آن کم و ناچیز است ولی بزودی این اندک بسیار و فراوان میگردد.

دانش و علم بسیار و فراوان است و در مقابلش عمر و وقت کوتاه، پس شایسته است طالب علم وقت و ساعات خود را تباه نکرده

و شبها را مغتنم شمرده و از خلوات استفاده و بهره بردارد.

گفته اند:

شب طولانی است پس با خوابیدن آنرا کوتاهش مکن و روز نورانی بوده پس با نافرمانی ها و گناهانت مکدر و تیره اش منما.

متن:

و ینبغی لطالب العلم ان یعتنم الشیوخ و یستفید منهم و لا یتجسس لکل ما فات، بل یعتنم ما حصل له فی الحال و الاستقبال من تحمیل المشاق و المذلة فی طلب العلم و التملق مذموم الا فی طلب العلم، فاته لا بد له من التملق للاستاد و الشركاء و غیرهم للاستفادة.

و قیل:

العلم عز لا ذلّ فيه و لا یدرك الا بذلّ لا عزّ فيه.

ترجمه:

و برای طالب علم شایسته و سزاوار است که اساتید و بزرگان علم را در نظر داشته و وجودشان را مغتنم شمرده و از ایشان بهره ببرد و بر اوقات از دست رفته حسرت نخورده بلکه برای آنچه از زمان حال و آینده باقیمانده ارزش قائل شده و سعی کند آنها از دستش بپهوده نروند لذا خود را به تحمیل مشاق و آوار نموده و در راه طلب علم هرذلت و خواری را بر خود هموار نماید.

چاپلوسی و تملق در همه امور مذموم و ناپسند است مگر در راه تحصیل علم چه آنکه طالب علم می باید از استاد و شرکاء در بحث و دیگران بمنظور استفاده از آنها تملق نموده و چاپلوسی کند.

گفته شده:

علم عزیز و شریف بوده ذلت و خواری در آن نیست ولی درک نمیشود مگر به خواری که عزت در آن نمیباشد.

متن:

الفصل العاشرفى الورع فى التعلّم

روى حديث فى هذا الباب عن رسول الله صلّى الله عليه وآله أنّه قال:

من لم يتورّع في تعلّمه ابتلاه الله باحد من ثلاثة اشياء:

أما ان يميته فى شبابه او يوقع فى الرّسابق او يبتليه بخدمة السّلطان فمهما كان طالب العلم اورع كان علمه انفع و التّعليم له ايسر و فوائده اكثر.

و من الورع ان يحترز عن الشّيع و كثرة الكلام فيما لا ينتفع و ان يحترز عن اكل طعام السّوق ان امكن لآن طعام السّوق اقرب الى التّجاسة و الخباثة و ابعده عن ذكر الله تعالى و اقرب الى الغفلة، لآن ابصار الفقراء تقع عليه و لا يقدرّون على الشّراء فيتأدّون بذلك، فيذهب بركته.

ترجمه:

فصل دهم: در بيان تقوى در مقام تعلّم

حديث و روايتى در اين باب از وجود مبارك حضرت رسول

اکرم صلّى الله عليه وآله و سلّم نقل شده و آن اينستکه فرمودند:

کسيکه در فراگرفتن علمش ورع و تقوى نداشته باشد حقتعالى وى را بيکى از سه چيز مبتلاء ميفرمايد:

يا او را جوانمرگ ميکند يا در ده قرارش داده و عالم اهل ده ميگردد و يا بخدمت سلطان مبتلايش ميکند.

پس طالب علم هرچه تقوايش بيشتتر بوده دانشش پربارتر و تعليم برايش سهلتر و فوائده آن بيشتتر است.

و از تقوى و ورع است اينکه از سير کردن شکم و تکلم زياد در امورى که نفعى ندارد اجتناب کرده و از تناول غذاى بازار حتّى الامکان بپرهيزد چه آنکه طعام بازار به نجاست نزديکتر و خبائثش بيشتتر بوده و انسان را از ياد خدا دور و به غفلت نزديک مينمايد زيرا چشمان فقراء بآن دوخته شده و قادر بر خريدنش نبوده و از اينرو در اديت قرار گرفته‌اند و در نتيجه بركت از آن رفته است.

متن:

و ينبغى لطالب العلم ان يحترز عن الغيبة و عن مجالسة مكنار الكلام، فانّ من يكثر الكلام يسرق عمره و يضيع اوقاته.

و من الورع ان يحتنب من اهل الفساد و التّعطيل، فانّ المجالسة مؤثّرة لا محالة و ان يجلس مستقبل القبلة فى حال التّكرار و المطالعة و يكون مستنّاً بسنة التّبيّ صلّى الله عليه وآله.

و يغتنم دعوة اهل الخير عن دعوة الظّلم و يطلب الهمة و استدعى من الصّالحين.

ترجمه:

سزاوار است طالب دانش از غيبت و پشت‌سرگوني ديگران اجتناب کرده و از هم‌نشيني با كسيکه سخن بسيار ميگويد

پرهيز نمايد چه آنکه شخص پرسخن عمر تو را به يغما برده و اوقات را تباه ميکند.

و از تقوى است اينکه از اهل فساد و کساد اجتناب نمايد چه آنکه مجالست و هم‌نشيني مؤثّر بوده و قطعاً حالات و صفات هم‌نشين در شخص اثر ميگذارد.

سزاوار است در حال بحث و مطالعه رو بقبله بنشيند، پيوسته مؤدّب بآداب نبويّ صلّى الله عليه وآله و سلّم باشد.

دعوت اهل خير را مغتنم شمرده و اجابت کرده و از دعوت ظالم و ستمکار حذر نمايد، طالب همت بوده و از صالحين استدعاى دعاء داشته باشد.

متن:

و ينبغي لطالب العلم ان لا يهاون برعاية الآداب و السنن، فانّ من تهاون بالآداب حرم السنن و من تهاون بالسنن حرم الفرائض و من تهاون بالفرائض حرم الآخرة. و قال بعضهم: هذا حديث من رسول الله صَلَّى الله عليه و آله و سلّم. و ينبغي ان يكثر الصلوة و يصلّى صلوة الخاشعين، فانّ ذلك عون من التّحصيل و التّعلّم. و ينبغي ان يستصحب دفترًا على كلّ حال يطالعه.

قيل:

من لم يكن الدّفتري في كَمّه لم يثبت الحكمة في قلبه. و ينبغي ان يكون في الدّفتري بياض و يستصحب المحبرة ليكتب ما يسمعه كما قال التّبي صَلَّى الله عليه و آله و سلّم لهلال بن يسار حين

قرّر له العلم و الحكمة:

هل معك محبرة؟

ترجمه:

برای طالب علم سزاوار است که در رعایت آداب اخلاق و سنن سستی نرزد چه آنکه کسیکه به آداب سستی نشان دهد از سنن و مستحبات محروم شده و آنکس که در انجام مستحبات سهل انگار باشد از انجام واجبات بازمانده و شخصی که بفرائض و واجبات اهمال و سستی نشان دهد از آخرت و عوائد آن محروم است. بعضی از بزرگان فرموده‌اند:

عبارتی که نقل شد حدیثی است منقول از حضرت رسول اکرم صَلَّى الله عليه و آله و سلّم: سزاوار است طالب علم نماز بسیار بخواند، نمازش، نماز خاشعین بوده و در آن بجز خدا فکر ننماید و خود را در پیشگاه مقدّسش ذلیل و خرد بداند چه آنکه این امر خود برای تحصیل و فراگرفتن علم کمک و یاور میباشد. بسیار بجا است که طالب دانش همراهش همیشه دفتری بوده که آنرا مطالعه نماید.

گفته‌اند:

کسیکه در آستینش دفتري نباشد هرگز حکمت در دلش قرار نمیگیرد.

سزاوار است در دفتر قسمتی سفید گذارده و همراه خود قلمی بردارد تا آنچه را که می‌شنود در آنجا بنویسد چنانچه پیغمبر اکرم صَلَّى الله عليه و آله و سلّم وقتی برای هلال بن يسار علم و حکمت را تقرير مینمودند فرمودند:

آیا با تو قلمی میباشد؟

متن:

الفصل الحادي عشر في ما يورث الحفظ و التّسيان

و اقوى اسباب الحفظ الجّد و المواظبة و تقليل الغذاء و صلوة اللّيل بالخضوع و الخشوع و قراءة القرآن من اسباب الحفظ.

قيل:

ليس شيئاً ازيد في الحفظ من قراءة القرآن لا سيّما آية الكرسي و قراءة القرآن نظراً لافضل لقوله صَلَّى الله عليه و آله و سلّم:

افضل اعمال امتي قراءة القرآن نظراً.

و بكثره الصلوة على التّبي صَلَّى الله عليه و آله و المسواك و شرب العسل و اكل الكندر مع السّكّر و اكل احدى و عشرين زببية حمراء في كلّ يوم.

و كلّ ذلك يورث الحفظ و يشفي من كثرة الامراض و الاسقام.

و كلّ ما يقلّل البلغم و الرّطوبات يزيد في الحفظ.

ترجمه:

فصل یازدهم: در آنچه موجب حفظ و فراموشی میباشد

مؤثرترین اسباب و موجبات حفظ سعی نمودن و مواظبت داشتن و مراقب بودن میباشد.

کم تناول کردن غذا و بجای آوردن نماز شب با حالت خضوع و خشوع و خواندن قرآن مجید نیز از موجبات حفظ و ماندن مطالب میباشد.

گفته شده:

چیزی مؤثرتر در حفظ مسائل و مطالب از قرائت قرآن نبوده مخصوصاً خواندن آیه الکرسی.

البته افضل و بهتر آنستکه قرآن را از رو خوانده و در وقت تلاوت بخطوطش نظر نمایند چه آنکه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

بالاترین و والاترین اعمال امت من اینستکه قرآن را با نظر نمودن بآن بخواند.

و نیز از اسباب حفظ اینستکه بسیار بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم صلوات بفرستند.

و از جمله اسباب حفظ زدن مسواک و خوردن غسل و تناول نمودن کندر با شکر و خوردن بیست و یکدانه کشمش قرمز در هرروز میباشد.

و آنچه تا اینجا ذکر شد موجب پیدایش قوه حفظ و شفاء از امراض و کثرت اسقام میباشد و هرچه باعث کاهش بلغم و رطوبات گردد حفظ را می‌افزاید.

متن:

و ممّا يورث التّسيان:

كثرة المعاصي و كثرة الهموم و الاحزان فى امور الدّنيا و كثرة الاشتغال و العلايق و قد ذكرنا، لآته لا ينبغي للعاقل ان يهملّ لامور الدّنيا لآته يضّرّ و لا ينفع و هموم الدّنيا لا يخلو عن الظّلمة فى القلب و هموم الآخرة لا يخلو من التّور فى القلب و تحصيل العلوم ينفى الهمّ و الحزن و اكل الكزبرة و التّفاح الحامض و نظر المصلوب و قراءة لوح القبور و العبور بين افطار الجمل و القاء القمل الحى على الارض و الحجامه على نقرة الفقار كلّ ذلك يورث التّسيان.

ترجمه:

اسباب پیدایش نسیان و فراموشی

از اموری که باعث فراموشی میشود:

کثرت گناه و ازدیاد اندوه و فراوانی حزن در امور دنیا و سرگرمی زیاد و دلبستگی به آنرا میتوان برشمرد چنانچه قبلاً بآن اشاره گردید.

شخص عاقل و فهمیده نمی‌باید برای امور و جهات دنیوی مهموم و غمناک گردد چه آنکه علائق و امتعه دنیوی مضّر بوده و نافع نیستند، هموم دنیا از ایجاد ظلمت و تیره‌گی در دل خالی نبوده و در مقابلش اندوه و حزن برای آخرت از اضائه نور در قلب مجرّد نمیشد.

تحصل علوم و فراگرفتن دانش حزن و غم را می‌زداید.

خوردن خیار چنبر و سیب ترش و دیدن دار آویخته و خواندن سنگ قبرها و گذشتن از بین قطار شتران و انداختن شپش زنده بر زمین و حجامت بر گودی ستون فقرات جملگی از اسباب پیدایش فراموشی میباشد.

متن:

الفصل الثّانی عشر فیما یجلب الرّزق و یزیده و ما یزید العمر و ینقص

ثمّ لا بدّ لطالب العلم من القوّة و الصّحّة لیكون فارغ البال فى طلب العلم و فى كلّ ذلك صتّفوا کتابا فاوردت البعض هیهنا على الاختصار.

قال رسول الله صَلَّى الله عليه و آله:

لا يزيد في الرزق و لا يردّ القدر إلا الدعاء و لا يزيد العمر إلا البرّ.

فثبت بهذا الحديث أنّ ارتكاب الذّنْب يسبّب حرمان الرزق خصوصا الكذب يورث الفقر.

و قد ورد حديث خاصّ بذلك و كذا الصّحبة جنبا يمنع الرزق و كذا كثرة التّوم ثمّ التّوم عريانا و البول عريانا و الاكل جنبا و التّهاون بسقاط المائدة و حرق قشر البصل و التّوم و كنس البيت في اللّيل و ترك القمامة في البيت و المشى قدّام المشايخ و نداء الابوين

51

کتابخانه مدرسه فقهت

انيس الطالبين؛ ترجمه آداب المتعلمين

باسمهما و الخلال بكلّ خشية و غسل اليدين بالتراب و الطّين و الجلوس على العتبة و الاتكاء على احد زوجي الباب و التّوضوء في المبرز و خياطة التّوب على البدن و تجفيف الوجه بالتّوب و ترك بيت العنكبوت في البيت و التّهاون بالصّلوة و اسراع الخروج من المسجد و الابتكار في الدّهاب الى السّوق و الابطاء في الرّجوع منع و شراء كسرات الخبز من الفقراء السّائلين و رعاء الشّر على الوالدين و ترك تطهير الاواني و اطفاء السّراج بالتّفّس.

كلّ ذلك يورث الفقر، عرف ذلك بالأثار.

ترجمه:

فصل دوازدهم: در بيان آنچه موجب جلب روزی و زيادى آن و آنچه باعث زيادى عمر و كوتاهى آن مى شود

شايسته و سزاوار است كه طالب علم داراى قوّت و صحت مزاج بوده تا در طلب علم فارغ البال بوده و با آرامش خاطر در مقام تحصيل برآيد و در هريك از اين امور حضرات كتابى تصنيف و تأليف فرموده اند.

و من در اينجا قديم اينستكه برخى از آنچه در اين امور نوشته شده بطور اختصار بياورم:

پيغمبر اكرم صلى الله عليه و آله و سلم فرمودند:

رزق و روزى را زياد نكرده و بمقدارش نمى افزايد مگر دعاء

52

کتابخانه مدرسه فقهت

انيس الطالبين؛ ترجمه آداب المتعلمين

و موجب زيادى و طولانى عمر نميشود مگر احسان نمودن.

پس باین حدیث شریف ثابت میشود که ارتکاب گناه موجب محروم ماندن از روزی میشود مخصوصاً دروغ که باعث فقر و تنگدستی میشود.

و حدیث خاصی در این زمینه وارد شده است.

و نیز مصاحبت با جنب مانع از رزق میشود و همچنین امور ذیل حملگی سبب تنگدستی و فقر میباشند:

خواب زیادى، لخت و عريان خوابیدن، عريان بول نمودن، در حال جنابت غذا خوردن، سهل انگارى نمودن درباره ته مانده سفره، آتش زدن پوست پياز و سير، جاروب زدن اطاق در شب، واگذاردن كثافت و زباله در خانه، جلو پيران راه رفتن، پدر و مادر را با اسمشان خواندن، با هرچوبى خلال نمودن دندانها، شستن دستها با خاك و گل، نشستن بر دريگاه و آستانه، تكيه دادن بر يكي از دو لنگه درب، وضوء گرفتن در بيت الخلاء، دوختن جامه در حاليكه به تن ميباشد، خشك كردن صورت با جامه، واگذاردن لانه عنكبوت در خانه، سهل انگارى نمودن در امر نماز، بسرعت از مسجد خارج شدن، زود به بازار رفتن و دير مراجعت كردن از آن، خريدن خورده نان از فقراييكه اهل سؤال هستند، بدى نمودن به پدر و مادر، آلوده گذاردن ظروف و نشستن آنها، دميدن در چراغ و خاموش كردنش با آن.

چنانچه گفته شد تمام این امور مورث فقر و تنگدستی است که از طریق آثار و اخبار بآن اطلاع حاصل شده است.

متن:

و كذا الكتابة بقلم معقود و الامشاط بمشط مكسور و ترك الدعاء للوالدين و التعمم قاعدا و التسرول قائما و البخل و التقتير

53

کتابخانه مدرسه فقهت

انيس الطالبين؛ ترجمه آداب المتعلمين

و الاسراف و الكسل و التّوانى و التّهاون فى الامور.

قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ:

استنزلوا الرِّزْقَ بالصدقة و البكور مبارك يزيد في جميع التَّعم خصوصاً في الرِّزْق و حسن الخَطَّ من مفاتيح الرِّزْق و طيب الكلام يزيد في الرِّزْق.

ترجمه:

و همچنین نوشتن با قلم بسته شده بجائی و نیز شانه زدن با شانه شکسته و دعاء در حق پدر و مادر نمودن، گذاردن عمّامه بر سر در حال نشستن، پوشیدن شلوار در حال ایستاده، بخل ورزیدن، خودداری کردن از صرف مال، و اسراف نمودن و کسل بودن و سستی نشان دادن در امور موجب فقر و مانع از روزی میباشند.

پیغمبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ و سَلَّمَ فرمودند:

با دادن صدقه روزی را جلب کنید و بامدادان برخاستن بابرکت بوده و تمام نعمتها خصوصاً رزق و روزی را زیاد میکند و نیکو نوشتن یکی از کلیدهای روزی بوده و خوش کلام بودن نیز روزی را زیاد مینماید.

متن:

و عن حسين بن علي عليهما الصلوة والسلام:

ترك الرِّثاء و كنس الفنا و غسل الاناء مجلبة للغناء.

و اقوى الاسباب الجالية للرِّزْق الصلوة بالتَّعظيم و خشوع و قراءة سورة الواقعة خصوصاً بالليل و وقت العشاء و سورة يس و تبارك الذي بيده الملك وقت الصُّبح و حضور المسجد قبل الاذان و المداومة على الطَّهارة و اداء سنَّة الفجر و الوتر في البيت و ان لا يتكلم بكلام اللُّغو.

ترجمه:

و از مولانا حسين بن علي عليهما الصلوة والسلام منقول است که فرمودند:

ترك عمل فحشاء و روفتن اطراف درب خانه و شستن ظروف غناء و ثروت را جلب میکند.

و قویترین اسباب جالب روزی گذاردن نماز با حالت تعظیم و خشوع و خواندن سوره واقعه مخصوصاً در شب و زمان عشاء و قرائت سوره يس و تبارك الذي بيده الملك در وقت صبح و حاضر شدن بمسجد پیش از اذان و دائم با طهارت بودن و انجام نافله صبح و خواندن نماز وتر در خانه و ترك کلام لغو و بیهوده میباشد.

متن:

قیل:

من اشتغل بما لا يعنيه يفوته ما يعنيه.

قال على عليه الصلوة والسلام:

إذا تمَّ العقل نقص الكلام.

و ممّا يزيد في العمر ترك الاذى و توقير الشُّيوخ و صلة الرِّحم و يحترز عن قطع الاشجار الرطبة الا عند الضرورة و اسباغ الوضوء و حفظ الصِّحة.

و لا بدّ لطالب العلم ان يتعلّم شيئاً من الطِّبّ و يتبع بالآثار الواردة في الطِّبِّ الذي جمعه الشَّيخ الامام ابو العباس المستغفرى في الكتاب المسمّى بطبِّ التَّبَيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلَّمَ و الحمد لله ربّ العالمين.

ترجمه:

گفته شده:

کسیکه خود را به آنچه بیهوده و بی‌معنا است مشغول و

سرگرم کند آنچه مورد قصد و واجد معنا است از وی فوت میشود.

حضرت امیر المؤمنین علیّ علیه السلام فرمودند:

وقتی عقل کامل شود سخن و کلام کم میگردد.

و از اشیائیکه باعث طولانی شدن عمر میگردد ادبیت نکردن، احترام نمودن به بزرگان، صلح رحم بجای آوردن و پرهیز از بریدن درختان تازه مگر در وقت ضرورت و شاداب وضوء گرفتن و رعایت سلامتی و حفظ الصّحّة کردن میباشد.

و می باید طالب علم مقداری از علم طبّ را آموخته و بدنبالش آثار و اخبار وارده از حضرات معصومین علیهم السّلام را که در طبّ ایراد شده اند ملاحظه نماید.

این روایات و اخبار را شیخ ابو العباس مستغفری در کتابی بنام «طبّ النّبئی» صلّی الله علیه و آله و سلّم جمع آوری فرموده است.

تمام شد کتاب «انیس الطالبین» ترجمه «آداب المتعلّمین» در روز پنجشنبه یازدهم ماه صفر المظقّر سنه 1407 بدست ناتوان بنده ضعیف سیّد محمّد جواد ذهنی تهرانی نزیل قم المشرفّه از فارئین مستدعی است که در وقت قرائت این کتاب حقیر را از دعاء خیر فراموش نفرمایند و از خداوند متعال توفیق تمام طالبین علم و دانش را خواستارم بحقّ محمّد و آله الطّیّبین الطّاهرین

5	مقدمه
5	کتاب آداب المتعلّمین
7	فصل اول: حقیقت و فضیلت علم
9	کلام برخی در خاصیت بعضی از علوم
10	تفسیر علم
11	فصل دوم: در بیان نت
13	فصل سوم: در برگزیدن علم و انتخاب استاد و اختیار هم ریخت
14	در بیان انتخاب استاد
16	نظم
16	در بیان اختیار هم ریخت
17	یارهای از وظائف طالب علم
20	فصل چهارم: در کوشش و مواظبت و ملازمت طالب علم نسبت به تحصیل آن
24	فصل پنجم: در ابتداء شروع بدرس و مقدار و ترتیب آن
25	مقدار ابتداء شروع به درس
26	ترتیب قرائت دروس
34	فصل ششم: در بیان توکل
36	فصل هفتم: در بیان وقت تحصیل
39	فصل هشتم: در بیان مهربانی و نصیحت
42	فصل نهم: در بیان استفاده
44	فصل دهم: در بیان تقوی در مقام تعلم
49	فصل یازدهم: در آنچه موجب حفظ و فراموشی میباشد
50	اسباب بیداش، نسیان و فراموشی
52	فصل دوازدهم: در بیان آنچه موجب جلب روزی و زیادتی آن و آنچه باعث زیادی عمر و کوتاهی آن می شود